

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

за темою

Місцеве самоврядування як інститут конституційного права України

План лекції

1. Правова природа, поняття, і принципи місцевого самоврядування в Україні
2. Система місцевого самоврядування. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування
3. Матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування

Література:

Основна

1. Куненко І. Проблеми правового регулювання внесення змін до Конституції України. Підприємство, господарство і право. 2014. № 2. С. 90-93.

2. Магновський І. Й. Конституційно-правові основи середніх елементів системи адміністративно-територіального устрою України . Бюлетень Міністерства юстиції України. 2010. № 11. С. 37-43.

3. Мяловицька Н.А. Сучасні тенденції видозмін державного устрою як структурного елемента форми держави . Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. № 4. С. 59-64.

4. Толстенко В. Форма держави в системі основ конституційного ладу: проблеми теорії і практики / В. Толстенко. Право України. 2014. № 2. С. 283-290.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України <https://www.rada.gov.ua/>
2. Інформаційне агенство ЛІГАБІЗНЕСІНФОРМ <http://www.lbi.ua>

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА ЗА ТЕМОЮ

1. Грובה В. П. Система місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії і практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2013. 40 с.

2. Гулак Л.С. Місцеве самоврядування в Україні: теоретико-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л., 2011. 19 с.

1. Правова природа, поняття, і принципи місцевого самоврядування в Україні

Науковій доктрині та практиці сучасного світового конституціоналізму відомі три теорії розуміння правової природи місцевого самоврядування - громадівська, державницька та муніципального дуалізму. Суть відмінностей між ними полягає в ставленні до місця і ролі громади (територіальної громади) в системі публічної влади.

Мова йде про те, що громадівська теорія місцевого самоврядування визнає територіальну громаду первинним носієм муніципальної влади, а тому і місцеве самоврядування – це різновид публічної влади, яка відмінна від державного урядування. Така система поширена в США, як і діє в Україні.

Державницька теорія місцевого самоврядування визнає ключовим елементом муніципальної влади орган місцевого самоврядування, а тому логічно виходить, що природа муніципальної влади в тому, що вона є результатом децентралізації публічної влади, продовженням державного урядування на місцях.

Теорія муніципального дуалізму у певній мірі є об'єднанням сутності вказаних вище теорій, адже місцеве самоврядування розглядається як природне право територіальної громади, але сама муніципальна влада є продовженням державного урядування на місцях.

Місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцеве самоврядування в Україні здійснюється на принципах: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування.

2. Система місцевого самоврядування. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування

Система місцевого самоврядування включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення.

У містах з районним поділом за рішенням територіальної громади міста або міської ради відповідно до цього Закону можуть утворюватися районні в місті ради. Районні в містах ради утворюють свої виконавчі органи та обирають голову ради, який одночасно є і головою її виконавчого комітету.

Територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Територіальна громада села, селища, міста є первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень.

Територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову.

Територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із складу об'єднаної територіальної громади в порядку, визначеному Законом України від 05.02.2015 «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

3. Матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування

Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад.

Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби.

Держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування. Витрати

органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою.

Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції.

Обласні та районні ради затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних областей і районів та контролюють їх виконання; затверджують районні і обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проєктів та з коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм, та контролюють їх виконання; вирішують інші питання, віднесені законом до їхньої компетенції.

Органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого

бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності.

Органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними повноважень органів виконавчої влади підконтрольні відповідним органам виконавчої влади. Органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території. Рішення органів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняються у встановленому законом порядку з одночасним зверненням до суду. Права місцевого самоврядування захищаються в судовому порядку.